

CIRCULAIR IN HET COALITIEAKKOORD

LUNCHWEBINAR

12 maart 2026

WIE WAS ER BIJ DE WEBINAR: WOORDEN DIE WERKEN?

→ Hoe **vertel je het verhaal?** Slides van de webinar zijn te vinden op de website.

→ **Fysieke training: woorden die werken** bij Provinciehuis Zuid-Holland. Deels overlap, deels verdieping. **Factsheets**

GEMEENTERAADS VERKIEZINGEN 2026

DOE JIJ MEE?

**UNIEK MOMENT OM CIRCULAIR OP
DE KAART TE ZETTEN**

HOEVEEL AANDACHT VERWACHT JE DAT ER IN JOUW GEMEENTE KOMT VOOR CE DE KOMENDE COALITIE?

**IK VERWACHT
HELEMAAL GEEN
AANDACHT VOOR CE**

**IK VERWACHT OP
ENKELE THEMA'S
AANDACHT VOOR CE**

**IK VERWACHT DAT
CE EEN
BELANGRIJKE ROL
ZAL SPELEN**

GRONDSTOFFEN JAAROVERZICHT 2025

FEBRUARI
Nieuws

Trump wil 500 miljard aan Oekraïense grondstoffen in ruil voor steun, maar Zelensky tekent niet zomaar

APRIL

Politiek krooncrv

Uitdaging voor wapenindustrie: 'China heeft macht over zeldzame grondstoffen'

MEI

AUGUSTUS

Staking bij grootste kopermijn ter wereld, koperprijs stijgt verder

OKTOBER

NOS Nieuws • Dinsdag 14 oktober, 21:01

IMF: gevolgen handelsoorlog vallen tot nu toe mee, maar onzekerheid blijft

DECEMBER

EU opent centrum tegen afhankelijkheid van zeldzame grondstoffen uit China

GRONDSTOFFEN JAAROVERZICHT 2025

Het Parool

Nieuws

Trump wil 500 miljard aan
Oekraïense grondstoffen in
ruil voor steun, maar Zelensky
tekent niet zomaar

Politiek krooncrv

Uitdaging voor wapenindustrie: 'China heeft macht
om de wereld in oorlog te brengen'

GRONDSTOFFEN BEPALEN DE ECONOMIE

Reciprocal Tariffs

Country	Tariffs Charged by the U.S.	U.S. Reciprocal Tariffs
China	67%	14%
European Union	39%	20%
Vietnam	90%	46%
Taiwan	64%	32%
Japan	46%	24%
India	52%	26%
South Korea	30%	25%
Thailand	72%	36%
Switzerland	61%	31%
Indonesia	64%	32%
Malaysia	47%	24%
Cambodia	97%	49%
United Kingdom	10%	10%
	40%	30%
	10%	10%
	74%	37%
	10%	10%
	33%	17%
	34%	17%
	10%	10%
	10%	10%
	58%	29%

Staking bij grootste kopermijn ter wereld, koperprijs
stijgt verder

NOS Nieuws • Dinsdag 14 oktober, 21:01

IMF: gevolgen handelsoorlog vallen tot nu toe
mee, maar onzekerheid blijft

EU opent centrum tegen afhankelijkheid van
zeldzame grondstoffen uit China

 Trump wil Groenland

NOS Nieuws • Donderdag 22 januari, 17:06

Groenland zit vol waardevolle grondstoffen, maar mijnbouw is ingewikkeld

DE
Verschil
MAKERS

● Gold deposits

□ Aanval Venezuela

NOS Nieuws • Donderdag 8 januari, 06:57

Naast olie heeft Venezuela goud, gas en aluminium, maar welk bedrijf durft het risico aan?

VENEZUELA

Orinoco Mining Belt

DE
Verschil
MAKERS

Guyana

A map of Ukraine is shown in the background, with numerous small, colored dots (pink, green, yellow, blue, and brown) scattered across its territory, likely representing different regions or conflict zones. The map is overlaid on a dark, textured background.

 Toekomst Oekraïne

NOS Nieuws • Dinsdag 25 februari 2025, 19:45 •
Aangepast dinsdag 25 februari 2025, 22:27

Amerika aast op Oekraïense bodemschatten, maar winning is complex

A large, semi-circular teal graphic element is positioned at the bottom of the page, partially overlapping the portraits of Donald Trump and Volodymyr Zelenskyy.

DE
Verschil
MAKERS

NOS Nieuws • Woensdag 3 december, 21:59

EU-plan voor grondstoffen moet Europa minder afhankelijk maken van China

Tsjechië zit op berg wit goud: 'We kunnen Europa van lithium voorzien'

China breidt exportbeperking uit: nu ook zeldzame aardmetalen en batterijen geraakt

Voorlopig weet VS zijn honger naar zeldzame grondstoffen niet zelf te stillen

DE
Verschil
MAKERS

NIEUW VERHAAL OVER CIRCULAIR

*Circulariteit is niet alleen een
duurzaamheidsvraagstuk.*

*Het is een **economisch** én
veiligheidsvraagstuk*

WAAROM IS HET VOOR GEMEENTEN BELANGRIJK OM IN TE ZETTEN OP CIRCULAIR?

[antwoorden in de chat]

ationaal Programm
Circulaire Economie
2025

HET MKB BEPAALT DE LOKALE ECONOMIE

- Veel MKB-bedrijven zijn grondstofintensief
- Als zij niet circulair innoveren:
 - → worden ze weggeconcentreerd
 - → verslechtert het vestigingsklimaat
 - → verliezen we werkgelegenheid

GROOTSTE KOSTENPOST: GWW EN INFRASTRUCTUUR

- Gemeenten investeren fors in:
 - Grond-, weg- en waterbouw
 - Openbare ruimte
 - Infrastructuur
- Grondstoffen worden schaarser
- Materiaalprijzen stijgen

ation
Circular
2025

**CIRCULARITEIT IS RELEVANT
OMDAT HET RAAKT AAN:**

CIRCULARITEIT IS RELEVANT OMDAT HET RAAKT AAN:

Economische kracht

Kostenbeheersing

Strategische autonomie

Toekomstbestendige infrastructuur

**MAAR HOE LANDT DIT IN EEN
COALITIEAKKOORD?**

**CIRCULARITEIT WORDT
KRACHTIGER WANNEER HET
WORDT GEKOPPELD AAN
URGENTE OPGAVEN.**

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

Waar zie je kansen voor jouw gemeente om het aan te koppelen?

→ type je antwoord in de chat

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

Voorbeelden uit het land:

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fijne, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circulair beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

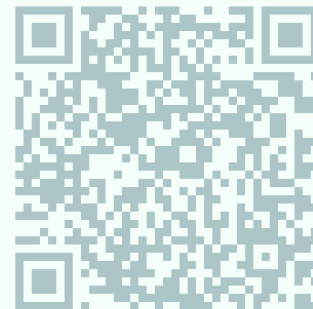
Voorbeelden uit het land:

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fijne, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circulair beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is het moment om circulaire ambities vast te leggen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

3: TOEKOMSTBESTENDIGE LOKALE ECONOMIE

Overal in het land doen mensen dit al:

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fivv, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circular beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is het moment om circulaire ambities vast te leggen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

3: TOEKOMSTBESTENDIGE LOKALE ECONOMIE

Overal in het land doen mensen dit al:

“Om de **concurrentiepositie van MKB** en ondernemers in onze gemeente te stimuleren, zet onze gemeente in op **circulair aanbesteden en inkopen**.”

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een flre, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circular beleid is praktisch, betaalbaar enokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijke vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is het moment om circulaire ambities vast te leggen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

3: TOEKOMSTBESTENDIGE LOKALE ECONOMIE

*“Om de **concurrentiepositie van MKB** en ondernemers in onze gemeente te stimuleren, zet onze gemeente in op **circulair aanbesteden en inkopen**.*

*Op die manier ondersteunen we **toekomstbestendige producten, innovatie** en **een toekomstbestendige economie**.”*

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is het moment om circulaire ambities vast te leggen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

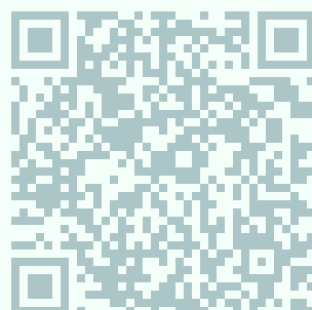
Voorbeelden uit het land:

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fijne, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circulair beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

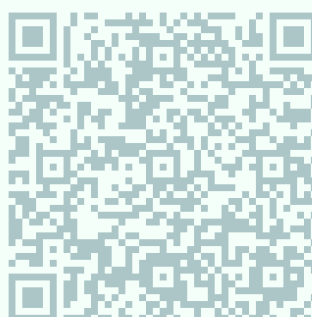
In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is het moment om circulaire ambities vast te leggen.

CIRCULARITEIT WORDT KRACHTIGER WANNEER HET WORDT GEKOPPELD AAN URGENTE OPGAVEN.

Bowine Wijffels
Provincie Zuid-Holland

**provincie
Zuid-Holland**

**DE
Verschil
MAKERS**

provincie
Zuid-Holland

FACTSHEETS

Wijk- en bewonersinitiatieven als katalysator voor een circulaire samenleving

Bewonersinitiatieven-FactsheetCircularvoorGemeenten

Bewoners zijn een belangrijke motor van de circulaire samenleving. Ze bepalen waar ze hun geld aan uitgeven, welke initiatieven ze steunen en wat ze in hun eigen omgeving doen en laten. Ze verenigen zich als ondernemende buurtbewoners, coöperatie of collectief om gezamenlijk iets mogelijk te maken. Gemeenten kunnen circulaire lokale initiatieven ondersteunen. Denk aan reparcafés, kledingruilbeurzen, plantenuitmarkten, minibijs en weggeefwinkels. Dit versterkt niet alleen de sociale cohesie, maar draagt ook direct bij aan gemeentelijke doelstellingen, zoals afvalvermindering en circulair grondstoffenbeheer. Bewonersinitiatieven zijn vaak de katalysator voor gedragsveranderingen die groter en verder reiken dan de gemeentelijke plannen alleen.

Waarom relevant?

- **Bewoners in hun rol als consument:** Bewoners spelen een cruciale rol als consumenten. Met hun koop- en beheer gedrag, geven ze richting aan de koers van de economie. Hiermee kan de focus komen te liggen op een hergebruik- en deeleconomie in plaats van een lineaire wegwerpeconomie.
- **Wijken geven voorbeeld in gedragsverandering:** Gedrag verandert het snelst in de directe omgeving. Door bewoners ruimte te geven het circulaire voorbeeld te geven, kunnen lokale initiatieven zoals hergebruik en reparatie snel groeien. Door wijkinitiatieven te verbinden met de bredere economische transitie, wordt circulair handelen lokaal en economisch relevant.
- **Versterking van sociale cohesie en bredere maatschappelijke doelen:** Circulaire initiatieven kunnen goed worden gekoppeld aan andere domeinen, zoals sociaal beleid en armoedebestrijding. Dit vergroot de steun voor circulaire initiatieven en versterkt de gemeenschap. Bijvoorbeeld door het faciliteren van hergebruik van meubels of het stimuleren van deelmobiliteit.
- **Inzage in bewonersinitiatieven leiden tot effectiever beleid:** Gemeenten krijgen waardevolle inzichten uit de praktijk wanneer ze lokale initiatieven ondersteunen. Dit maakt het mogelijk dat beleid beter aansluit op de leefwereld en zorgt voor een sterkere verbinding tussen gemeente en bewoners.

provincie
Zuid-Holland

Slim Bouwen en wonen voor de toekomst - Circulair, Biobased en Industrieel

Bouw - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieu-impact. Zo maken we voortgang met de woningbouwopgave **zonder** knelpunten te creëren op het gebied van stikstof, energie of grondstoffen. Circulair bouwen als onderdeel van de oplossing dus. Door hergebruik worden gebouwen onderdeel van de toekomstige materiaalvoorraad in plaats van een nieuwe afvalstroom. Om dit op schaal en betaalbaar te realiseren, is industrieel bouwen noodzakelijk. In combinatie met een hoog aandeel biobased materialen ontstaan gezonde woningen met een minimale CO₂- en stikstofuitstoot.

Waarom relevant?

- **Klimaatimpact bouw:** De bouw en het beheer van gebouwen zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot. In lijn met de Europese Green Deal geldt: als we niet snel met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
- **Toegang tot financiering staat op het spel:** Gebouwen met een hoge milieu-impact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO₂-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
- **Stikstof en netgestie zijn oplosbaar:** Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tochtichting verminderen de energievraag, waardoor ook netgestie geen belemmering hoeft te zijn. • **Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad:** Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, levensduur en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met restwaarde, in plaats van afval.
- **Slim omgaan met ruimte:** In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

provincie
Zuid-Holland

Minder afval, meer waarde - maak van afvalpreventie een gemeentelijke kracht

Afval - Factsheet CirculairvoorGemeenten

Wie inzet op afvalpreventie bouwt aan een betaalbare, gezonde en toekomstbestendige gemeente en maakt het werk van verschillende beleidsdomeinen makkelijker, niet ingewikkelder. Afval(preventie) is namelijk meer dan een milieupoging. Het raakt de kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid, ruimtegebruik, armoedebestrijding en de publieke dienstverlening. Gemeenten kunnen zorgen voor minder overlast, minder uitstoot en meer waarde uit grondstoffen en als bonus: minder kosten. Met nieuwe regels (Circulair Materialenplan (CMP) en Europese wetten verschuift de aandacht van alleen verzamelen naar afvalpreventie in de hele keten. Dat geeft gemeenten niet alleen meer verantwoordelijkheid, maar vooral meer stuurkracht.

Waarom relevant?

- **Kerntaak en grote besparingskans:** Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Met stijgende volumes en kosten is afvalpreventie een van de meest directe manieren om de begroting te ontlasten, terwijl je tegelijkertijd CO₂-uitstoot en milieudruk verlaagt.
- **Nieuwe regels veranderen het speelveld:** Het CMP en Europese wetgeving zoals UPV's en Right to Repair verschuiven de aandacht van alleen verzamelen naar de hele keten: van ontwerp tot verwerking. Gemeenten moeten hun beleid, contracten en toezicht daarop aanpassen en krijgen daarmee meer invloed en verantwoordelijkheid.
- **Uitvoering is complex:** Uitdagingen zoals arbeidskrapte, logistiek, lage businesscases en verwerking met lage waarde vragen om samenwerking met producentenorganisaties en afvalverwerkers. Gemeenten die ketenregie voeren zien structureel minder restafval en meer draagvlak.

provincie
Zuid-Holland

Toekomstbestendige lokale economie - bedrijven voorbereid op morgen

Bedrijven - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Lokale bedrijven die circulair werken, verminderen hun afhankelijkheid van externe grondstoffen en verlagen druk op het milieu. Ze spelen in op aankomende wetgeving en versterken de regionale economie. Door deze bedrijven te steunen, vergroten we de strategische autonomie van de regio en verlagen we bovendien de milieu impact. Dat is werken aan een veerkrachtige, duurzame regio zonder afhankelijkheid met toekomstbestendige bedrijven.

Waarom relevant?

- **Gemeentelijke kerntaak onder druk:** Economische ontwikkeling en werkgelegenheid zijn kerntaken van gemeenten. De circulaire transitie raakt juist het lokale mkb en bedrijventerreinen - de plekken waar veel banen, innovatie en bedrijvigheid samenkomen. Zonder actieve betrokkenheid van gemeenten dreigt achterstand in deze omslag.
- **Nieuwe Europese spelregels:** Wetgeving zoals CSRD, ESFR, CSDDD en UPV's verandert hoe bedrijven produceren, inkopen en rapporteren. Dat raakt niet alleen grote ondernemingen, maar ook lokale toeleveranciers. Gemeenten die bedrijven nu helpen om aan deze regels te voldoen, voorkomen economische schade en versterken de concurrentiekracht van hun regio.
- **Druk op ruimte en vestigingsklimaat:** Circulaire bedrijvigheid vraagt om andere functies, ook op bedrijventerreinen. Denk aan opslag, demontage en retourlogistiek. Immediëls heeft
- **15% van de ruimte vraagt** direct te maken met circulaire activiteiten. Gemeenten moeten nu keuzes maken over ruimte, planning en herstructurering om te voorkomen dat bedrijven straks geen plek meer vinden.
- **Kans om richting te geven:** Door bedrijven te ondersteunen bij deze transitie bouwen gemeenten aan een toekomstbestendige economie met meer leveringszekerheid, lokale banen en minder afhankelijkheid van schaarse grondstoffen. Dit vraagt bestuurlijke visie en een integrale aanpak. Zoek actief de samenwerking op met collega's van economie, ruimtelijke ordening, duurzaamheid en grondstoffenbeleid. Wanneer deze domeinen gezamenlijk optrekken, krijgen ondernemers één helder verhaal en ontstaat er echte versnelling.

provincie
Zuid-Holland

Slim omgaan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen objecten die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de toewijze zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan bermgras verwerkt worden tot meubilair en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als bankje op het sportveld. Dat maakt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook toekomstbestendiger en betaalbaar.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. Als opdrachtgever bepaal je wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door circulaire keuzes standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen die levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerskosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van lokaal uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n 20-50% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie. Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

provincie
Zuid-Holland

FACTSHEETS

BEWONERS INITIATIEVEN

Wijk- en bewonersinitiatieven als katalysator voor een circulaire samenleving

Bewonersinitiatieven-FactsheetCirculairvoorGemeenten

Bewoners zijn een belangrijke motor van de circulaire samenleving. Ze bepalen waar ze hun geld aan uitgeven, welke initiatieven ze steunen en wat ze in hun eigen omgeving doen en laten. Ze verenigen zich als ondernemende buurtbewoners, coöperatie of collectief om gezamenlijk iets mogelijk te maken. Gemeenten kunnen circulaire lokale initiatieven ondersteunen. Denk aan reparcafés, kledingruilbeurzen, plantennulmarkten, minibijs en weggeefwinkels. Dit versterkt niet alleen de sociale cohesie, maar draagt ook direct bij aan gemeentelijke doelstellingen, zoals afvalvermindering en circulair grondstoffenbeheer. Bewonersinitiatieven zijn vaak de katalysator voor gedragsveranderingen die groter en verder reiken dan de gemeentelijke plannen alleen.

Waarom relevant?

- **Bewoners in hun rol als consument:** Bewoners spelen een cruciale rol als consumenten. Met hun koop- en beheer gedrag, geven ze richting aan de koers van de economie. Hiermee kan de focus komen te liggen op een hergebruik- en deeleconomie in plaats van een lineaire wegwerpeconomie.
- **Wijken geven voorbeeld in gedragsverandering:** Gedrag verandert het snelst in de directe omgeving. Door bewoners ruimte te geven het circulaire voorbeeld te geven, kunnen lokale initiatieven zoals hergebruik en reparatie snel groeien. Door wijkinitiatieven te verbinden met de bredere economische transitie, wordt circulair handelen lokaal en economisch relevant.
- **Versterking van sociale cohesie en bredere maatschappelijke doelen:** Circulaire initiatieven kunnen goed worden gekoppeld aan andere domeinen, zoals sociaal beleid en armoedebestrijding. Dit vergroot de steun voor circulaire initiatieven en versterkt de gemeenschap. Bijvoorbeeld door het faciliteren van hergebruik van meubels of het stimuleren van deelmobiliteit.
- **Inzage in bewonersinitiatieven leiden tot effectiever beleid:** Gemeenten krijgen waardevolle inzichten uit de praktijk wanneer ze lokale initiatieven ondersteunen. Dit maakt het mogelijk dat beleid beter aansluit op de leefwereld en zorgt voor een sterkere verbinding tussen gemeente en bewoners.

BOUW

Slim Bouwen en wonen voor de toekomst - Circulair, Biobased en Industrieel

Bouw - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieupact. Zo maken we voortgang met de woningbouwopgave **zonder** knelpunten te creëren op het gebied van stikstof, energie of grondstoffen. Circulair bouwen als onderdeel van de oplossing dus. Door hergebruik worden gebouwen onderdeel van de toekomstige materiaalvoorraad in plaats van een nieuwe afvalstroom. Om dit op schaal en betaalbaar te realiseren, is industrieel bouwen noodzakelijk. In combinatie met een hoog aandeel biobased materialen ontstaan gezonde woningen met een minimale CO₂- en stikstofuitstoot.

Waarom relevant?

- **Klimaatimpact bouw:** De bouw en het beheer van gebouwen zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot. In lijn met de Europese Green Deal geldt: als we niet snel met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
- **Toegang tot financiering staat op het spel:** Gebouwen met een hoge milieupact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO₂-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
- **Stikstof en netcongestie zijn oplosbaar:** Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tochtichting verminderen de energievraag, waardoor ook netcongestie geen belemmering hoeft te zijn. • **Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad:** Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, levensduur en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met restwaarde, in plaats van afval.
- **Slim omgaan met ruimte:** In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

AFVAL

Minder afval, meer waarde - maak van afvalpreventie een gemeentelijke kracht

Afval - Factsheet CirculairvoorGemeenten

Wie inzet op afvalpreventie bouwt aan een betaalbare, gezonde en toekomstbestendige gemeente en maakt het werk van verschillende beleidsdomeinen makkelijker, niet ingewikkelder. Afval(preventie) is namelijk meer dan een milieupact. Het raakt de kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid, ruimtegebruik, armoedebestrijding en de publieke dienstverlening. Gemeenten kunnen zorgen voor minder overlast, minder uitstoot en meer waarde uit grondstoffen en als bonus: minder kosten. Met nieuwe regels (Circulair Materialenplan (CMP)) en Europese wetten verschuift de aandacht van alleen inzamelen naar afvalpreventie in de hele keten. Dat geeft gemeenten niet alleen meer verantwoordelijkheid, maar vooral meer stuurkracht.

Waarom relevant?

- **Kerntaak en grote besparingskansen:** Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Met stijgende volumes en kosten is afvalpreventie een van de meest directe manieren om de begroting te ontlasten, terwijl je tegelijkertijd CO₂-uitstoot en milieudruk verlaagt.
- **Nieuwe regels veranderen het speelveld:** Het CMP en Europese wetgeving zoals UPV's en Right to Repair verschuiven de aandacht van alleen inzamelen naar de hele keten: van ontwerp tot verwerking. Gemeenten moeten hun beleid, contracten en toezicht daarop aanpassen en krijgen daarmee meer invloed en verantwoordelijkheid.
- **Uitvoering is complex:** Uitdagingen zoals arbeidskrapte, logistiek, lage businesscases en verwerking met lage waarde vragen om samenwerking met producentenorganisaties en afvalverwerkers. Gemeenten die ketenregie voeren zien structureel minder restafval en meer draagvlak.

BEDRIJVEN

Toekomstbestendige lokale economie - bedrijven voorbereid op morgen

Bedrijven - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Lokale bedrijven die circulair werken, verminderen hun afhankelijkheid van externe grondstoffen en verlagen druk op het milieu. Ze spelen in op aankomende wetgeving en versterken de regionale economie. Door deze bedrijven te steunen, vergroten we de strategische autonomie van de regio en verlagen we bovendien de milieupact. Dat is werken aan een veerkrachtige, duurzame regio zonder afhankelijkheid met toekomstbestendige bedrijven.

Waarom relevant?

- **Gemeentelijke kerntaak onder druk:** Economische ontwikkeling en werkgelegenheid zijn kerntaken van gemeenten. De circulaire transitie raakt juist het lokale mkb en bedrijventerreinen - de plekken waar veel banen, innovatie en bedrijvigheid samenkomen. Zonder actieve betrokkenheid van gemeenten dreigt achterstand in deze omslag.
- **Nieuwe Europese spelregels:** Wetgeving zoals CSRD, ESFR, CSDDD en UPV's verandert hoe bedrijven produceren, inkopen en rapporteren. Dat raakt niet alleen grote ondernemingen, maar ook lokale toeleveranciers. Gemeenten die bedrijven nu helpen om aan deze regels te voldoen, voorkomen economische schade en versterken de concurrentiekracht van hun regio.
- **Druk op ruimte en vestigingsklimaat:** Circulaire bedrijvigheid vraagt om andere functies, ook op bedrijventerreinen. Denk aan opslag, demontage en retourlogistiek. Imitiedels heeft
- **15% van de ruimtevraag** direct te maken met circulaire activiteiten. Gemeenten moeten nu keuzes maken over ruimte, planning en herstructurering om te voorkomen dat bedrijven straks geen plek meer vinden.
- **Kans om richting te geven:** Door bedrijven te ondersteunen bij deze transitie bouwen gemeenten aan een toekomstbestendige economie met meer leveringszekerheid, lokale banen en minder afhankelijkheid van schaarse grondstoffen. Dit vraagt bestuurlijke visie en een integrale aanpak. Zoek actief de samenwerking op met collega's van economie, ruimtelijke ordening, duurzaamheid en grondstoffenbeleid. Wanneer deze domeinen gezamenlijk optrekken, krijgen ondernemers één helder verhaal en ontstaat er echte versnelling.

OPENBARE RUIMTE

Slim omgaan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen objecten die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de toewijze zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan bermgras verwerkt worden tot meubilair en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als bankje op het sportveld. Dat maakt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook toekomstbestendiger en betaalbaar.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. Als opdrachtgever bepaal je wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door circulaire keuzes standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen de levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerskosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van lokaal uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n 20-50% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie. Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

FACTSHEETS

Praktische hulpmiddelen om circulariteit te verbinden aan bestaande opgaven

Helpt bij gesprekken met collega's die zeggen: 'dit is niet mijn thema'

THEMA BOUW

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we **snel** en **betalbaar** **hoogwaardige** woningen realiseren met **minimale milieu-impact**

Slim omgaan met ruimte:

- Transformatie
- Splitsing
- Optoppen

Slim bouwen en wonen voor de toekomst - Circulair, Biobased en Industrieel

Bouw - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieu-impact. Zo maken we voortgang met de woningbouwopgave zonder knelpunten te creëren op het gebied van stikstof, energie of grondstoffen. Circulair bouwen als onderdeel van de oplossing dus. Door hergebruik worden gebouwen onderdeel van de toekomstige materiaalvoorraad in plaats van een nieuwe afvalstroom. Om dit op schaal en betaalbaar te realiseren, is industrieel bouwen noodzakelijk. In combinatie met een hoog aandeel biobased materialen ontstaan gezonde woningen met een minimale CO₂- en stikstofuitstoot.

Waarom relevant?

- **Klimaatimpact bouw:** De bouw en het beheer van gebouwen zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot. In lijn met de Europese Green Deal geldt: als we niet snel met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
- **Toegang tot financiering staat op het spel:** Gebouwen met een hoge milieu-impact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO₂-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
- **Stikstof en netcongestie zijn oplosbaar:** Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tocht dichting verminderen de energievraag, waardoor ook netcongestie geen belemmering hoeft te zijn.
- **Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad:** Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, losmaakbaarheid en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met **restwaarde**, in plaats van afval.
- **Slim omgaan met ruimte:** In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

THEMA BOUW

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we **snel** en **betalbaar** **hoogwaardige** woningen realiseren met **minimale milieu-impact**

Slim bouwen en wonen voor de toekomst - Circulair, Biobased en Industrieel

Bouw - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieu-impact. Zo maken we voortgang met de woningbouwopgave zonder knelpunten te creëren op het gebied van stikstof, energie of grondstoffen. Circulair bouwen als onderdeel van de oplossing dus. Door hergebruik worden gebouwen onderdeel van de toekomstige materiaalvoorraad in plaats van een nieuwe afvalstroom. Om dit op schaal en betaalbaar te realiseren, is industrieel bouwen noodzakelijk. In combinatie met een hoog aandeel biobased materialen ontstaan gezonde woningen met een minimale CO₂- en stikstofuitstoot.

Waarom relevant?

- **Klimaatimpact bouw:** De bouw en het beheer van gebouwen zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot. In lijn met de Europese Green Deal geldt: als we niet snel met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
- **Toegang tot financiering staat op het spel:** Gebouwen met een hoge milieu-impact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO₂-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
- **Stikstof en netcongestie zijn oplosbaar:** Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tocht dichting verminderen de energievraag, waardoor ook netcongestie geen belemmering hoeft te zijn.
- **Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad:** Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, losmaakbaarheid en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met **restwaarde**, in plaats van afval.
- **Slim omgaan met ruimte:** In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

THEMA BOUW

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we **snel** en **betalbaar** **hoogwaardige** woningen realiseren met **minimale milieu-impact**

Door biobased en industrieel te bouwen:

- Kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd

Met elektrisch materieel:

- Neemt de afhankelijkheid van zware installaties af.
- Installatiearm bouwen, goede isolatie en tocht dichting verminderen de energievraag

Slim bouwen en wonen voor de toekomst - Circulair, Biobased en Industrieel

Bouw - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieu-impact. Zo maken we voortgang met de woningbouwopgave zonder knelpunten te creëren op het gebied van stikstof, energie of grondstoffen. Circulair bouwen als onderdeel van de oplossing dus. Door hergebruik worden gebouwen onderdeel van de toekomstige materiaalvoorraad in plaats van een nieuwe afvalstroom. Om dit op schaal en betaalbaar te realiseren, is industrieel bouwen noodzakelijk. In combinatie met een hoog aandeel biobased materialen ontstaan gezonde woningen met een minimale CO₂- en stikstofuitstoot.

Waarom relevant?

- **Klimaatimpact bouw:** De bouw en het beheer van gebouwen zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot. In lijn met de Europese Green Deal geldt: als we niet snel met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
- **Toegang tot financiering staat op het spel:** Gebouwen met een hoge milieu-impact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO₂-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
- **Stikstof en netcongestie zijn oplosbaar:** Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tocht dichting verminderen de energievraag, waardoor ook netcongestie geen belemmering hoeft te zijn.
- **Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad:** Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, losmaakbaarheid en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met **restwaarde**, in plaats van afval.
- **Slim omgaan met ruimte:** In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

THEMA BOUW

CIRCULAIR BOUWEN ALS ONDERDEEL VAN DE OPLOSSING DUS

Slim bouwen en wonen voor de toekomst
- Circulair, Biobased en Industrieel

Door toekomstbestendig bouwen kunnen we snel en betaalbaar hoogwaardige woningen realiseren met minimale milieu-impact. Zo maken we voortgang met de...
...niet sneller met veel minder impact gaan bouwen, wordt bouwen vanaf 2030 steeds moeilijker.
...Toegang tot financiering staat op het spel: Gebouwen met een hoge milieu-impact worden minder aantrekkelijk voor beleggers. Omgekeerd kunnen projecten met lage CO2-impact en hoge kwaliteit goedkoper financiering aantrekken, o.a. via Europese banken.
...Stikstof en netcongestie zijn oplosbaar: Door biobased en industrieel te bouwen kan de stikstofuitstoot tijdens bouw sterk worden verlaagd en met elektrisch materieel neemt de afhankelijkheid van zware installaties af. Installatiearm bouwen, goede isolatie en tocht dichting verminderen de energievraag, waardoor ook netcongestie geen belemmering hoeft te zijn.
...Van laagwaardige naar hoogwaardige voorraad: Circulair en industrieel bouwen richt zich niet op snel en goedkoop, maar op kwaliteit, losmaakbaarheid en schone materialen. Zo ontstaat een hoogwaardige materiaalvoorraad met **restwaarde**, in plaats van afval.
...Slim omgaan met ruimte: In veel gemeenten is er ruimtegebrek, waardoor het essentieel is om creatief om te gaan met bestaande gebouwen. **Transformatie, splitsing en optoppen van gebouwen** biedt slimme oplossingen zonder de druk op de schaarse ruimte verder te vergroten.

OPENBARE RUIMTE

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen: Het zijn niet alleen objecten die **onderhouden** moeten worden. Het zijn ook grote **materiaal- en geldstromen**.

Slim omgaan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen objecten die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de touwtjes zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan bermgras verwerkt worden tot meubelplaat en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als bankje op het sportveld. Dat maakt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook toekomstbestendiger en betaalbaarder.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. Als opdrachtgever bepaal je wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door circulaire keuzes standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen die levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerkosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van [bokashi](#) uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n [70-80% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie](#). Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

OPENBARE RUIMTE

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen: Het zijn niet alleen objecten die **onderhouden** moeten worden. Het zijn ook grote **materiaal- en geldstromen**.

Slim omgaan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen objecten die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de touwtjes zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan bermgras verwerkt worden tot meubelplaat en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als bankje op het sportveld. Dat maakt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook toekomstbestendiger en betaalbaarder.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. Als opdrachtgever bepaal je wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door circulaire keuzes standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen die levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerkosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van [bokashi](#) uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n [70-80% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie](#). Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

OPENBARE RUIMTE

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen: Het zijn niet alleen objecten die **onderhouden** moeten worden. Het zijn ook grote **materiaal- en geldstromen**.

Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen:

- **verlagen** die levensduurkosten,
- **verminderen** vervangingsmomenten
- dragen vaak ook bij aan **lagere** beheerkosten.

Slim omgaan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Wegen, pleinen, verlichting, straatmeubilair, parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen objecten die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de touwtjes zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan bermgras verwerkt worden tot meubelplaat en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als bankje op het sportveld. Dat maakt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook toekomstbestendiger en betaalbaarder.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. Als opdrachtgever bepaal je wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door circulaire keuzes standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen die levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerkosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van [bokashi](#) uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n [70-80% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie](#). Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

OPENBARE RUIMTE

CIRCULAIRE KEUZES IN OPENBARE RUIMTE ALS ONDERDEEL VAN DE OPLOSSING DUS

Klimaatplan met grondstoffen uit de openbare ruimte

Openbare ruimte - Factsheet Circulair voor Gemeenten

Openbare ruimte, van straatmeubilair tot parken, bomen en bermen. Het zijn niet alleen plekken die onderhouden moeten worden, maar het zijn ook grote materiaal- en geldstromen. Doordat de openbare ruimte in eigen bezit is van de gemeente heb je ook de touwtjes zelf in handen. Je hebt ruimte om een tastbaar circulair, groen, klimaatneutraal voorbeeld te creëren voor inwoners. Zo kan beton en asfalt elders toegepast worden, kan ingegraven materiaal hergebruikt worden en krijgt stadshout een nieuwe bestemming als speelplaats. Het spelveld wordt de openbare ruimte niet alleen duurzamer, maar ook aantrekkelijker.

Waarom relevant?

- **Circulair in het hart van het gemeentelijk werk:** De inrichting en het beheer van de openbare ruimte is de kern van de gemeentelijke opgave. Hier kun je als gemeente het verschil maken. De opdrachtgever bepaalt wat wordt aangelegd, onderhouden en vervangen. Door de circulaire aanpak standaard mee te nemen in dit werk, wordt circulariteit geen extra opgave, maar een onderdeel van je kerntaak.
- **Kosten zitten in beheer en onderhoud:** De meeste kosten voor de openbare ruimte ontstaan na aanleg. Circulaire keuzes, zoals het toepassen van losmaakbare, modulaire en herbruikbare ontwerpen, verlagen die levensduurkosten, verminderen vervangingsmomenten en dragen vaak ook bij aan lagere beheerkosten. Bijvoorbeeld doordat modulaire objecten beter te repareren in plaats van te vervangen zijn of door het gebruik van **hokashi** uit eigen groenafval voor boomspiegels en borders.
- **Grote klimaatimpact, lokaal beïnvloedbaar:** Zo'n 70-80% van de CO₂-uitstoot van infrastructuur komt uit materiaalproductie. Juist hier kan de gemeente dichtbij huis impact maken. Biobased toepassingen uit lokale reststromen kunnen CO₂ opslaan in plaats van uitstoten.
- **Zichtbaar voorbeeld met meervoudige waarde:** De openbare ruimte is voor iedereen zichtbaar. Circulaire keuzes, van straatmeubilair uit stadshout tot bermgras in biobased producten, laten zien wat werkt. Tegelijk versterkt dit klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en verblijfskwaliteit, zonder extra kosten.

HOE KUN JE DIT AGENDEREN?

Ambtenaren zijn politiek neutraal

Geen lobby richting formerende partijen

→ Tips voor wat wel kan

CIRCULAIRE ECONOMIE VAN AMBITIE NAAR UITVOERING

Gemeente Haarlem

Christiana van Lammeren

**Gemeente
Haarlem**

CIRCULAIRE ECONOMIE VAN AMBITIE NAAR UITVOERING

**BUCH gemeenten
(Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo)**

Jorrit Ruiter

de *BUCH*

CIRCULAIRE ECONOMIE VAN AMBITIE NAAR UITVOERING

**Welke tips hebben jullie voor elkaar
om Circulaire Economie te agenderen
bij de nieuwe coalitie?**

type ze in de chat

IN DE FORMATIEPERIODE

**NIEUWE BESTUURDERS
MEENEMEN IN CE**

IN DE FORMATIEPERIODE

1. Analyseer de politieke prioriteiten

- Hoe is de zetelverdeling?
- Wat vinden partijen belangrijk?
 - *bijvoorbeeld: groen in de stad, sterke lokale economie, woningbouwopgave.*

2. Zoek de koppeling met circulaire economie

- Hoe kan circulariteit bijdragen aan deze prioriteiten?

3. Kijk vooruit

- Welke Europese en nationale ontwikkelingen komen eraan?
- Hoe kan de gemeente daarop aansluiten?

IN DE FORMATIEPERIODE

**NIEUWE BESTUURDERS
MEENEMEN IN CE**

NIEUWE BESTUURDERS MEENEMEN IN CE

1. Organiseer een korte introductie

- Waarom is circulaire economie relevant voor de gemeente?
- Wat gebeurt er al in de gemeente?

2. Laat het zien in de praktijk

- Organiseer werkbezoeken aan lokale initiatieven
 - repair café of ambachtcentrum
 - circulaire ondernemers
 - circulaire bouwprojecten

3. Maak het zichtbaar

- Verzamel inspirerende voorbeelden, foto's en verhalen

**CIRCULARITEIT LANDT IN EEN
COALITIEAKKOORD WANNEER
HET ZICHTBAAR, RELEVANT
EN CONCREET WORDT**

LAAT HET ZIEN

Bezoek lokale initiatieven
(repair café, ambachtcentrum,
circulaire ondernemer, circulair
bouwproject)

LAAT HET ZIEN

Bezoek lokale initiatieven
(repair café, ambachtcentrum,
circulaire ondernemer, circulair
bouwproject)

MAAK HET RELEVANT

Koppel circulariteit aan politieke
thema's: lokale economie,
werkgelegenheid,
betaalbaarheid, leefbare stad

LAAT HET ZIEN

Bezoek lokale initiatieven
(repair café, ambachtcentrum,
circulaire ondernemer, circulair
bouwproject)

MAAK HET RELEVANT

Koppel circulariteit aan politieke
thema's: lokale economie,
werkgelegenheid,
betaalbaarheid, leefbare stad

MAAK HET CONCREET

Gebruik voorbeelden uit de
eigen gemeente met beelden
en verhalen

AFSLUITING

Circulaire economie landt niet vanzelf in een coalitieakkoord.
Het vraagt vertaling. Deze documenten kunnen je daarbij helpen

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fijne, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circulair beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

ACTIEPLAN CIRCULARITEIT

Circulaire economie als slimme basis onder gemeentelijk beleid

De komende bestuursperiode vraagt om keuzes die meerdere opgaven tegelijk raken. Betaalbaarheid voor inwoners, beheersbare gemeentefinanciën, woningbouw, sociale inclusie, economische ontwikkeling en klimaatdoelen staan allemaal hoog op de agenda. Wat vaak nog onderbelicht blijft, is dat veel van deze opgaven elkaar kunnen versterken wanneer we ze benaderen vanuit circulair denken.

Circulaire economie is geen extra thema naast bestaande beleidsterreinen. Het is een manier van organiseren die ervoor zorgt dat wat al binnen de gemeente gebeurt; inzamelen, inkopen, bouwen, beheren, participatie organiseren, slimmer en toekomstbestendiger wordt ingericht.

Dit actieplan circulariteit biedt inspiratie om in de komende formatieronde concrete punten op te nemen in het raads- of coalitieprogramma.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is hét moment om circulaire ambities vast te leggen.

AFSLUITING

Circulaire economie landt niet vanzelf in een coalitieakkoord.

Het vraagt vertaling. Deze documenten kunnen je daarbij helpen

Andere tips? deel ze in de chat

Circulaire Economie als Motor voor Lokale Gemeentelijke Opgaven

Dank voor uw inzet voor een fijne, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Wij roepen u op om de circulaire economie een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma. Circulair beleid is praktisch, betaalbaar en lokaal. Het raakt direct aan thema's die uw inwoners belangrijk vinden zoals betaalbaar wonen, gezond leven, een sterke economie, en een schonere leefomgeving.

Over dit document

In dit document staan thema's waarbij het toepassen van circulaire principes uw gemeente helpt in haar kerntaken en het onafhankelijk worden van (buitenlandse) grondstoffen ketens. Achteraan staan teksten die u - bij wijze van spreken - zo in uw verkiezingsprogramma kunt opnemen.

ACTIEPLAN CIRCULARITEIT

Circulaire economie als slimme basis onder gemeentelijk beleid

De komende bestuursperiode vraagt om keuzes die meerdere opgaven tegelijk raken. Betaalbaarheid voor inwoners, beheersbare gemeentefinanciën, woningbouw, sociale inclusie, economische ontwikkeling en klimaatdoelen staan allemaal hoog op de agenda. Wat vaak nog onderbelicht blijft, is dat veel van deze opgaven elkaar kunnen versterken wanneer we ze benaderen vanuit circulair denken.

Circulaire economie is geen extra thema naast bestaande beleidsterreinen. Het is een manier van organiseren die ervoor zorgt dat wat al binnen de gemeente gebeurt; inzamelen, inkopen, bouwen, beheeren, participatie organiseren, slimmer en toekomstbestendiger wordt ingericht.

Dit actieplan circulariteit biedt inspiratie om in de komende formatieronde concrete punten op te nemen in het raads- of coalitieprogramma.

Friese gemeenten kunnen het circulaire verschil maken

Fryslân is circulair koploper in Europa. Om deze positie te behouden, is sterke visie en helder beleid essentieel. Wij werken samen met overheden, ondernemers, maatschappelijke partners, inwoners en kennisinstellingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Door deze regionale samenwerking blijven we vooroplopen als circulaire regio.

Friese gemeenten hebben een sleutelrol in de overgang naar de circulaire, toekomstbestendige economie. Het coalitieakkoord is hét moment om circulaire ambities vast te leggen.

MEER WETEN?

→ Ga naar www.deverschilmakers.nl

 Volg ons **op LinkedIn**

 Mail naar info@deverschilmakers.nl

MEER WOORDEN DIE WERKEN?

- Week van de Circulaire Economie
Ministerie van Infrastructuur en
Waterstaat: **Nieuw Narratief**
evenement
- **Fysieke training: woorden die werken**
bij Provinciehuis Zuid-Holland. Deels
overlap, deels verdieping. **Factsheets**

FRAMING

voor beleidsmakers
en overheden

FRAMING

voor ondernemers

FRAMING

voor inwoners

IN PLAATS VAN DIT...	...KAN JE BETER DIT ZEGGEN
Implementeer circulair beleid	Versterk de lokale economie door innovatieve bedrijvigheid aan te trekken
Stimuleer recycling en afvalscheiding	Creëer nieuwe werkgelegenheid in reparatie, hergebruik en herontwikkeling
Reduceer grondstoffengebruik	Verminder strategische afhankelijkheid van geopolitieke spanningen
Bereik klimaatdoelstellingen	Maak je regio toekomstbestendig en aantrekkelijk voor jonge gezinnen
Bevorder de circulaire economie	Los meerdere maatschappelijke uitdagingen tegelijk op: wonen, werk en welzijn
Stel duurzaamheidscriteria op	Maak je gemeente een magneet voor duurzame investeringen en subsidies
Integreer circulariteit in aanbestedingen	Creëer lokale ketens die geld en waarde in je regio houden

IN PLAATS VAN DIT...	...KAN JE BETER DIT ZEGGEN
Circulair ondernemen vermindert CO2-uitstoot en grondstoffengebruik	Voorkom dat stijgende grondstofprijzen en nieuwe regelgeving je bedrijf kwetsbaar maken
Implementeer circulaire bedrijfsprocessen	Versterk je marktpositie door als eerste nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen die klanten én investeerders waarderen
Draag bij aan een duurzame toekomst	Trek en behoud toptalent door betekenisvol ondernemerschap dat jonge professionals zoeken
Verminder je afvalstromen	Transformeer kostenposten naar nieuwe omzetstromen door slim materiaalgebruik
Neem deel aan de circulaire transitie	Versterk je onderhandelingspositie in de keten door minder afhankelijk te worden van volatiele grondstofmarkten
Verduurzaam je productieketen	Word de voorkeursleverancier voor grote organisaties die hun scope 3 emissies willen reduceren
Bespaar op grondstoffen	Creëer een voorspelbare kostenstructuur die je beschermt tegen grondstofschokken

IN PLAATS VAN DIT...	...KAN JE BETER DIT ZEGGEN
Koop minder nieuwe spullen	Houd meer geld over voor de dingen die je echt gelukkig maken
Recycleer je afval	Ontdek hoe slimme huishoudens hun maandelijkse kosten verlagen
Repareer in plaats van vervangen	Geef je spullen meer waarde en karakter door ze te (laten) repareren
Deel gebruiksvoorwerpen met anderen	Krijg toegang tot meer zeer handige tools en instrumenten zonder ze zelf aan te hoeven schaffen
Kies voor duurzame producten	Investeer in kwaliteit die je lang plezier en waardevast rendement geeft
Vermijd wegwerpproducten	Word onderdeel van de slimme consumenten die niet meer betalen voor wat ze niet nodig hebben
Verklein je ecologische voetafdruk	Ervaar de rust en overzicht van een huis zonder overbodige spullen

MEER WOORDEN DIE WERKEN?

➔ Kijk op <https://deverschilmakers.nl/implementatie-aanpak/toolbox/tool-framing/>

